

*"Uklju-ivanje civilnog društva u izradu
crnogorske Strategije za Smanjenje Siromaštva"*

IZVJEŠTAJ

*o uzrocima siromaštva &
Preporuke civilnog društva
za Strategiju za Smanjenje Siromaštva
u Crnoj Gori*

Catholic Relief Services

Mre`a za Afirmaciju NVO Sektora - MANS

Centar za razvoj NVO - CRNVO

NVO Modus Aquirendi

Klub NVO Cetinja Gra|anska Kuja

NVO Humanitarac

Podgorica, maj 2003.

*Sponsored by
UN Development Programme*

Sadržaj

A. Uvod	3
B. Rezime	5
C. Uzroci siromaštva u Crnoj Gori, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije	7
D. Uzroci siromaštva u sjevernoj, centralnoj i južnoj regiji	10
E. Ključni uzroci siromaštva po opštinama	13
F. Seosko stanovništvo: Uzroci siromaštva, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije	15
G. Nezaposleni, mladi, romska i izbjeglička populacija: Uzroci siromaštva, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije	16

Dodaci: Dodatak 1: Brošura	18
Dodatak 2: Prvi broj lifleta	19
Dodatak 3: Drugi broj lifleta	21
Dodatak 4: Treći broj lifleta	23
Dodatak 5: Oglas	25

Lista tabela: Tabela 1: Uzroci siromaštva u Crnoj Gori	7
Tabela 2: Prijedlozi rješenja uzroka siromaštva u Crnoj Gori	8
Tabela 3: Uzroci siromaštva u južnoj regiji	10
Tabela 4: Uzroci siromaštva u centralnoj regiji	11
Tabela 5: Uzroci siromaštva u sjevernoj regiji	12
Tabela 6: Ključni uzroci siromaštva na opštinskom nivou	13
Tabela 7: Seosko stanovništvo: uzroci siromaštva	15
Tabela 8: Seosko stanovništvo: prijedlozi rješenja	15
Tabela 9: Nezaposleni: uzroci siromaštva	16
Tabela 10: Mladi: uzroci siromaštva	16
Tabela 11: Romska populacija: uzroci siromaštva	17
Tabela 12: Izbjeglička populacija: uzroci siromaštva	17

Lista grafikona: G.1: Uzroci siromaštva u Crnoj Gori	7
G.2: Izvori rješenja siromaštva	9

U ime tima nevladinih organizacija,
izvještaj sačinile:
Vanja Jalovi, Koordinator MANS-a
Zorica Dabovi, Koordinator CRNVO-a,
Kancelarija u Baru

* Ocjene iznijete u ovom izvještaju reflektuju mišljenje građana i ne moraju se obavezno poklapati sa mišljenjem i stavovima tima nevladinih organizacija ili UNDP-ja.

A: Uvod

U projektu "Uklju-ivanje civilnog dru{tva u izradu crnogorske Strategije za Smanjenje Siroma{tva" (SSS) finansiranog od strane UNDP-ja⁽¹⁾ u saradnji sa Catholic Relief Services (CRS) anga`ovane su koordiniraju}e nevladine organizacije: Mre`a za Afirmaciju Nevladinog Sektora MANS, Centar za Razvoj Nevladinih Organizacija CRNVO, regionalni partneri: NVO "Humanitara" iz Nik{i}a, Klub nevladinih organizacija Cetinja "Gra|anska Ku}a" iz Cetinja i NVO "Modus Aquirend" iz Bijelog Polja.

Cilj projekta je podr`i i institucionalizuje proces participativnog razvoja kroz konsultacije na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou i osigura da se glasovi siroma{nih -uju i uklju-e u kona-ni dokument Strategije za Smanjenje Siroma{tva.

U cilju osna`ivanja u-e}a gra|ana u definisanju uzroka siroma{tva, kao i njihovog boljeg informisanja, nevladine organizacije su:

- Postavile internet prezentaciju (www.strategija.cg.yu) koja sadr`i sve podatke o procesu izrade SSS u Crnoj Gori, kao i preporuke vode}ih me|unarodnih organizacija;
- Omogu}ile kontakt sa gra|anima putem telefona;
- Napravile i emitovale televizijski spot;
- Izdale bro{uru u kojoj se nalaze informacije o razlozima i zna-aju uklju-ivanja gra|ana u proces izrade SS u tira`u od 20.000 primjeraka i tri verzije lileta u po 5000 primjeraka sa detaljnim informacijama o procesu izrade i mogu}nostima participacije koji su distribuirani {irom Crne Gore
- Odr`ale sastanke sa 30 grupa gra|ana u svim op{tinama Crne Gore
- Koordiniraju}ne nevladine organizacije, MANS i CRNVO pomogle su konstituisanju Savjetodavnog odbora civilnog dru{tva, kao i informisanju nevladinih organizacija o mogu}nosti u-e}a u Ekspertskim Radnim
- Grupama koje pi}u Strategiju za Smanjenje Siroma{tva

U toku projekta vr{eno je kontinuirano informisanje javnosti o rezultatima sastanaka putem {tampanih medija, dok su putem elektronskih medija gra|ani dodatno upoznati sa problematikom i mogu}nostima uklju-ivanja u proces izrade Strategije za Smanjenje Siroma{tva. Press-clipping je dostupan na internet prezentaciji (www.strategija.cg.yu).

U skladu sa preporukama Svjetske Banke i drugih vode}ih me|unarodnih institucija usmjerenih ka osna`ivanju uklju-ivanja svih zainteresovanih dru{tveno-politi-ko-socio-ekonomskih grupa u proces izrade ovog, strate{ki va`nog dokumenta, definisanje uzroka siroma{tva i njihovih mogu}ih rje{enja navedenih u ovom dokumentu izvr{eno je od strane samih gra|ana.

U skladu sa preporukama Svjetske Banke i drugih vode}ih me|unarodnih institucija usmjerenih ka osna`ivanju svih zainteresovanih dru{tveno-politi-ko-socio-ekonomskih grupa u proces izrade ovog, strate{ki va`nog dokumenta, definisanje uzroka siroma{tva i njihovih mogu}ih rje{enja navedenih u ovom dokumentu izvr{eno je od strane samih gra|ana. Kori}ena je PRA/PLA (Participatory Rural Appraisal / Participatory Learning and Action) metodologija koja je na me|unarodnom nivou ⁽²⁾ prepoznata kao jedan od najboljih alata za prikupljanje podataka. Metodologija omogu}ava jednostavno prioritiziranje problema na osnovu glasanja i konsenzusa, a kroz definisanje mogu}ih rje{enja otkriva postoje}e resurse i osna`uje gra|ane za aktivnije uklju-ivanje u rje{avanje i kontrolu implementacije politika. Rezultati sastanaka sa gra|anima ⁽³⁾ su liste sa prioritnim problemima koji su uzrokovali siroma{tvo, smjernice za definisanje politika za rje{avanje problema i odgovorne institucije, odnosno izvori rje{enja.

¹ UN Program za Razvoj, Kancelarija u Podgorici

² Detaljnije informacije se mogu na}i na internet prezentaciji Svjetske Banke (npr <http://www.worldbank.org/poverty/impact/methods/pr.htm>, <http://www.worldbank.org/poverty/impact/methods/datacoll.htm#participatory>), US Agencije za me|unarodni razvoj USAID, Kanadske Agencije za Me|unarodni Razvoj CIDA, UNICEF-a itd.

³ Tim nevladinih organizacija je formirao trideset fokus grupa gra|ana u svim op{tinama Crne Gore po principu reprezentativnog uzorka. Sastancima je prisustvovalo ukupno 439 osoba od kojih 43,5 % `ena.

Sastanke sa građanima organizovali su regionalni partneri (NVO Humanitarac iz Nikšića, NVO Modus Aquirendi iz Bijelog Polja i Klub nevladinih organizacija Cetinja Građanska Kuća). U cilju jasnijeg sagledavanja problema, za potrebe ovog izvještaja Crna Gora je podijeljena na sjevernu (Plovlja, Rođaje, Pluine, [avnik, @abljak, Bijelo Polje, Berane, Andrijevića, Kolašin, Mojkovac i Plav), centralnu (Nikšić, Danilovgrad, Podgorica i Cetinje) i južnu regiju. (Ulcinj, Bar, Budva, Kotor, Tivat, Herceg Novi)(4).

Izvještaj sadrži sumarni prikaz rezultata sastanaka sa fokus grupama nastao kao rezultat ponderisanja problema(5), regionalni prikaz (sjeverna, centralna i južna regija), kao i prikaz stanja po opštinama. U cilju što jasnijeg sagledavanja uzroka siromaštva među rizičnim grupama, tim nevladinih organizacija je organizovao po jedan sastanak sa nezaposlenima, mladima, Romima, izbjeglicama, kao i četiri sastanka sa seoskim stanovništvom. Rezultati tih sastanaka dati su u posebnom dijelu ovog izvještaja.

4 Prepoznato je da je siromaštvo snažnije izraženo u sjevernoj regiji, stoga je Crna Gora inicijalno bila podijeljena na tri dijela: sjevero-zapad, sjevero-istok i centar.

5 Ponderisanje je izvršeno po principu bodovanja pozicija na kojima su se problemi nalazili, obzirom da je svaki sastanak sa građanima rezultirao listom deset ključnih problema.

B: Rezime

Ovaj dokument pruža informacije o rezultatima kvalitativnog snimanja siromaštva kojim su pokrivena sve crnogorske opštine kroz sastanke sa fokus grupama građana. Rezultati pokazuju da građani ne ističu samo ekonomske uzroke i manifestacije siromaštva, već problem prepoznaju kao višedimenzionalan. U tom kontekstu javlja se potreba da se postojeće strategije i planovi integrišu u Strategiju za Smanjenje Siromaštva i na taj način obezbijede adekvatno tretiranje prepoznatih problema što će se ogledati i u budžetskim prioritetima.

Evidentno je da najznačajnijim uzrokom siromaštva građani smatraju neadekvatnu ekonomsku politiku koja se manifestuje kao neadekvatna privatizacija i spora tranzicija, loša kreditna politika, nedovoljno podsticanje preduzetništva, visoke cijene i postojanje inflacije, neplanska ulaganja i proizvodnja, zatvorenost tržišta i prisustvo monopola, visoki porezi i postojanje stalnog budžetskog deficita. Ovaj problem je prepoznat kao ključni na nivou centralne i sjeverne regije, dok je u južnoj regiji na drugom mjestu. Građani vide rješavanje u: otvaranju privrede i otvaranju novih radnih mjesta; razvoju kreditne politike u cilju stimulisanja razvoja preduzetništva i zapošljavanja; stimulatívnoj poreskoj politici; planskom i ravnomjernom razvoju sa posebnim akcentom na planiranju proizvodnje u svim segmentima društva i pravilnom usmjeravanju sredstava; regulisanju tržišta kroz dosljednu primjenu postojećih i donošenje zakona koji bi štítili domađu proizvodnju; pravilnoj, potpunoj, efikasnoj i planskoj privatizaciji, uz poštovanje prava radnika i donošenje adekvatnih socijalnih programa; uspostavljanju trgovinskih odnosa sa okruženjem; i podsticanju međustrane saradnje.

Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura je drugi najvažniji uzrok siromaštva na nivou Crne Gore, dok se u južnoj regiji javlja na prvom mjestu. Građani smatraju da treba pristupiti izgradnji novih i revitalizaciji postojećih infrastrukturnih objekata (poseban naglasak je stavljen na izgradnju novih i modernizaciju postojećih saobraćajnica, rekonstrukciju i izgradnju vodovodne, komunalne, elektro i PTT mreže)

Nepoštovanje zakona, siva ekonomija i kriminal su treći uzrok siromaštva. Najčešći oblik kriminala koji su građani prepoznali je privredni, posebno ističu postojanje paralelnih novanih tokova, pojava "pranja novca". Građani očekuju dosljedno poštovanje postojećih zakonskih regulativa i njeno unaprijeđenje, povećavanje efikasnosti državnog aparata, a rješavanja vide u konfiskaciji nelegalno stečene imovine i unaprijeđenju rada inspekcijских organa.

Na četvrtom mjestu uzroka siromaštva nalazi se nezaposlenost. Predloženo je zapošljavanje po obavezno raspisanom i u skladu sa zakonom riješenom konkursu, kao i podsticanje zapošljavanja na selu (posebno mladih) kroz obezbijevanje povoljnih poljoprivrednih kredita, kao i kredita za obnovu stonog fonda. Tako je ukazano na neophodnost donošenja politika koje bi povećale motivaciju za rad kroz povećanje zarada i njihovu redovnu isplatu, što bi trebalo da bude praćeno poboljšanjem uslova rada. Korupcija i nepotizam prepoznati su kao peti po važnosti uzrok siromaštva u Crnoj Gori. Građani očekuju da se problemi ponajprije rješavaju reformom pravosuđa, kao i donošenjem politika za borbu protiv korupcije.

Kolaps privrede koji se naj-efektnije ogleda u zatvaranju preduzeća i ovaj uzrok građani stavljaju na čelo.

Nedovoljno i neadekvatno korišćenje postojećih privrednih kapaciteta i prirodnih resursa je sedmi uzrok siromaštva. Građani smatraju da je prisutno bespravno korišćenje ovih potencijala kao posljedica nerazgraničenosti društvene/državne i privatne imovine, kao i neodgovorno ponašanje državnih organa. Kao osnova za razvojnu politiku treba da posluži predložena u pravcu razvoja planinskog i seoskog turizma, korišćenje hidro-potencijala i pravilno eksploatisanje ostalih prirodnih bogatstava.

Centralizovanost i neravnomjeran razvoj je jedan od važnijih uzroka siromaštva među građanima Crne Gore. Posebno je ukazano na neadekvatnu komunikaciju lokalnih i centralnih vlasti i odlivanje budžetskih prihoda sa lokalnog nivoa. Osnov za decentralizaciju treba da bude donošenje nove zakonske regulative koja bi podrazumijevala vraćanje nadležnosti lokalnoj upravi, ravnomjeran raspored budžetskih sredstava po opštinama i unapriježenje komunikacije opštinskih i centralnih vlasti.

Obrazovni sistem Crne Gore nije usklađen sa potrebama tržišta, a obrazovne institucije nisu prilagođene ljudima sa posebnim potrebama. Seosko stanovništvo nema pristup obrazovnim institucijama, dok je nepostojanje visokoškolskih ustanova jedan od uzroka siromaštva u sjevernoj i južnoj regiji. Pored toga, građani smatraju da je reformom obrazovnog sistema potrebno unaprijediti i materijalni položaj obrazovnih institucija i prosvjetnih radnika.

Neadekvatna kadrovska politika koja podrazumijeva dominaciju politike nad ekonomijom, tj. izbor kadrova po političkoj osnovi, uticaj ratova u okruženju, nestabilna politička situacija i neriješeno državno pitanje, nedovoljno ulaganje građana u odlučivanje i nedovoljno razvijena građanska svijest i odgovornost su problemi koji su zauzimali veoma značajna mjesta na listi prioriteta uzroka siromaštva u Crnoj Gori.

U dokumentu se nalaze i informacije o odgovornim institucijama od kojih se očekuje da budu izvori rješenja. Na prvom mjestu je Vlada Crne Gore i resorna ministarstva od kojih se očekuju rješenja u 31% slučajeva, dok su u 9.5% slučajeva izvori rješenja strani donatori i nevladine organizacije, nakon čega slijedi lokalna samouprava sa 7.5%, strani investitori (6.5%) i privatni sektor (5%).

U cilju jasnijeg sagledavanja problema na lokalnom nivou ovaj dokument sadrži i informacije o ključnim problemima u 21 opštini u Crnoj Gori, a pruža i informacije o uzrocima siromaštva među populacijom koja živi na selu, mladima, nezaposlenima, romskom i izbjegličkoj populacijom.

C. Uzroci siromaštva u Crnoj Gori, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije

Rezultat ponderisanja problema identifikovanih od strane građana na nivou Crne Gore je lista ključnih uzroka siromaštva datih u priloženoj tabeli:

RB	UZROCI SIROMAŠTVA U CRNOJ GORI
1	Neadekvatna ekonomska politika (neadekvatna privatizacija i tranzicija, loša kreditna politika, nedovoljno podsticanje preduzetništva, visoke cijene i postojanje inflacije, neplanska ulaganja i proizvodnja, zatvorenost tržišta i prisustvo monopola, visoki porezi, postojanje stalnog budžetskog deficita) ⁽⁶⁾
2	Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura
3	Nepoštovanje zakona, siva ekonomija i kriminal ⁽⁷⁾
4	Nezaposlenost
5	Korupcija i nepotizam
6	Kolaps privrede ⁽⁸⁾
7	Nedovoljno i neadekvatno korišćenje privrednih kapaciteta i prirodnih resursa
8	Centralizovanost i neravnomjeran regionalni razvoj ⁽⁹⁾
9	Neadekvatan i nepristupačan obrazovni sistem ⁽¹⁰⁾
10	Neadekvatna kadrovska politika (dominacija politike nad ekonomskim slobodama izbor kadrova po političkoj osnovi)

Tabela 1: Uzroci siromaštva u Crnoj Gori

Priloženi grafik pokazuje međusobni odnos ključnih uzroka siromaštva⁽¹¹⁾.

G.1: Uzroci siromaštva u Crnoj Gori

⁶ Termin "ekonomska politika" u ovom slučaju najbolje oslikava sve probleme koji su građani identifikovali. Iako se i npr problem nezaposlenosti može podvesti pod ovaj termin, izdvojen je pošto su ga građani prepoznavali odvojeno od drugih.

⁷ Najčešći oblik kriminala koji su građani identifikovali je privredni (postojanje paralelnih novčanih tokova, "pranje novca"), premda su pominjani i drugi oblici

⁸ Pod ovim problemom građani najčešće podrazumijevaju zatvaranje nekadašnjih društvenih preduzeća.

⁹ Posebno je ukazano na odlivanje budžetskih prihoda sa lokalnog nivoa.

¹⁰ Građani smatraju da obrazovni sistem nije prilagođen zahtjevima tržišta za otvaranje zaposlenja, dok se nepristupačnost odnosi na centralizaciju visokoškolskih ustanova i nepostojanje

¹¹ Procenati su izračunati na osnovu rezultata ponderisanja problema. U priloženom grafiku dat je prikaz odnosa samo deset ključnih problema.

Pored ključnih, rangirani su i drugi uzroci siromaštva:

- *Utjecaj ratova u okruženju, nestabilna i neriješena politička situacija*
- *Nizak nivo građanske svijesti, nedovoljna motivisanost, nepostojanje učesnika građana u odlučivanju*
- *Niski i neredovni lični dohoci*
- *Migracija stanovništva*
- *Nepostojanje organizovanog otkupa poljoprivrednih proizvoda*
- *Nepostojanje perspektive za mlade,*
- *Nedekvalna zakonska regulativa,*
- *Nedostatak radne discipline i motivacije,*
- *Neažurnost i nesavjesno obavljanje dužnosti državnih službenika,*
- *Preveliki inovnički aparat*
- *Nedekvalna socijalna i stambena politika,*
- *Nedekvalna i nepotpuna zdravstvena usluga,*
- *Nesigurnost za investicije,*
- *Uničtavanje stonog fonda,*
- *Neplansko razvijanje gradova,*
- *Priлив rasejjenih lica i izbjeglica,*
- *Politička podijeljenost,*
- *Loša opšta bezbjednost građana,*
- *Nepoštovanje jednakosti polova,*
- *Marginalizaciju društvenih grupacija (hendikepirani, Romi, izbjeglice),*
- *Nedekvalan položaj nevladinog sektora,*
- *Nedekvalno funkcionisanje sindikata*

Tabela 2: Prijedlozi rješavanja uzroka siromaštva u Crnoj Gori

Građani su definisali sledeća rješavanja identifikovanih problema:

<i>UZROK SIROMAŠTVA</i>	<i>PREDLOŽENA RJEŠAVANJA</i>
<i>Nedekvalna ekonomska politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Otvoravanje privrede i otvaranje novih radnih mjesta</i> • <i>Razvoj kreditne politike u cilju stimulisanja zapošljavanja, pravilna raspodjela kredita</i> • <i>Stimulisanje razvoja preduzetništva i podrška postojećim inicijativama</i> • <i>Stimulativna poreska politika</i> • <i>Planski i ravnomjeran razvoj sa posebnim akcentom na planiranje proizvodnje u svim segmentima društva i pravilno usmjeravanje sredstava</i> • <i>Regulisanje tržišta kroz dosljednu primjenu postojećih zakona i donošenje zakona koji bi štitiли domaћu proizvodnju.</i> • <i>Pravilna, potpuna, efikasna i planska privatizacija, uz poštovanje prava radnika i donošenje adekvatnih socijalnih programa</i> • <i>Uspostavljanje trgovinskih odnosa sa okruženjem i podsticanje međudržavne saradnje</i> • <i>Otvoravanje otkupnih stanica i pogona male privrede u seoskom</i>
<i>Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Izgradnja novih i revitalizacija postojećih infrastrukturnih objekata (poseban naglasak je stavljen na izgradnju novih i modernizaciju postojećih saobraćajnica, kao i nabavku materijala za redovno održavanje snijega, rekonstrukciju i izgradnju vodovodne, komunalne, elektro i PTT mreže)</i>
<i>Nepoštovanje zakona, siva ekonomija i kriminal</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dosljedno poštovanje postojećih zakonskih regulativa i njeno unapriježenje</i> • <i>Povećavanje efikasnosti državnog aparata</i> • <i>Konfiskacija nelegalno stečene imovine</i> • <i>Unapriježenje rada inspeksijskih organa</i>
<i>Nezaposlenost</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zapošljavanje po obavezno raspisanom i u skladu sa zakonom riješenom konkursu</i> • <i>Podsticanje zapošljavanja na selu (posebno mladih) kroz obezbjeđivanje povoljnih poljoprivrednih kredita, kao i kredita za obnovu stonog fonda</i> • <i>Povećanje motivacije za rad kroz povećanje zarada i njihovu redovnu isplatu, praćenje poboljšanjem uslova rada</i>

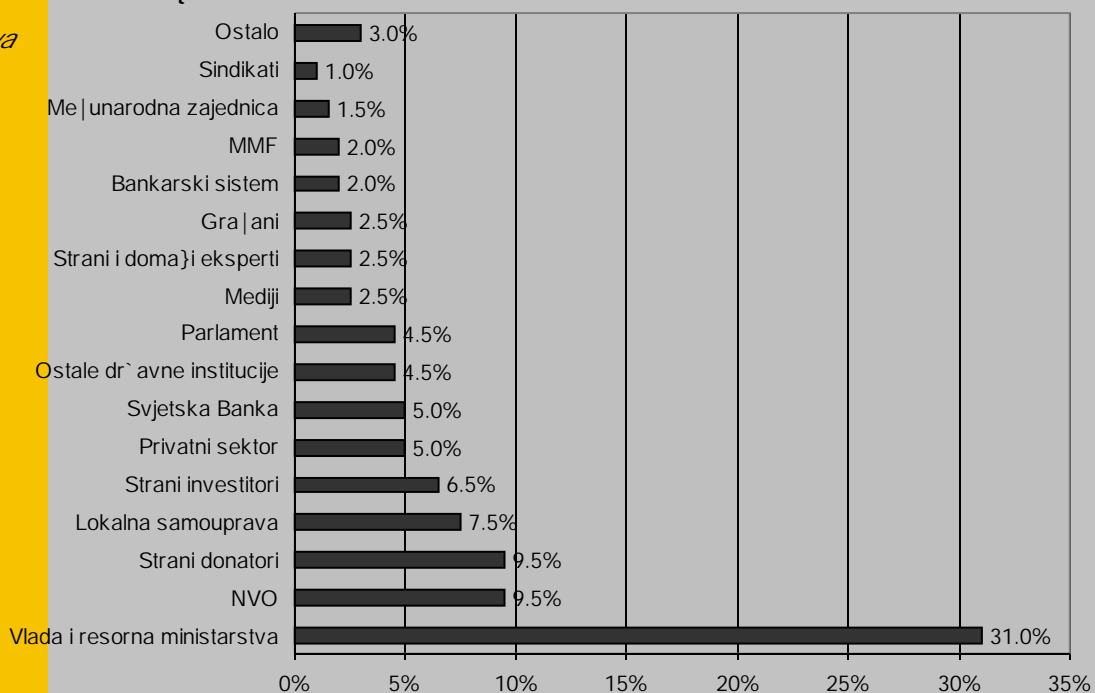
Tabela 2: Prijedlozi rješavanja uzroka siromaštva u Crnoj Gori

UZROK SIROMAŠTVA	PREDLOŽENA RJEŠENJA
Korupcija i nepotizam	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma pravosuđa • Borba protiv korupcije
Kolaps privrede	
Nedovoljno i neadekvatno korišćenje privrednih kapaciteta i prirodnih resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Plansko korišćenje prirodnih resursa (razvoj planinskog turizma: korišćenje hidro potencijala izgradnjom mini hidrocentrala, pravilno eksploatisanje šuma, ljekovitog bilja i pašnjaka, bolje korišćenje zemljišta uz primjenu savremenih agrotehničkih mjera, posebno izgradnju sistema navodnjavanja)
Centralizovanost i neravnomjeran regionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Decentralizacija praćena donošenjem nove zakonske regulative: vraćanje nadležnosti lokalnoj upravi, ravnomjeran raspored budžetskih sredstava po opštinama, unapriježenje komunikacije lokalnih i centralnih vlasti
Neadekvatan i nepristupačan obrazovni sistem	<ul style="list-style-type: none"> • Edukacija na svim nivoima • Reforma sistema obrazovanja, popravljjanje materijalnog položaja obrazovnih institucija i prosvjetnih radnika, kao i otvaranje visokih škola na jugu Crne Gore
Neadekvatna kadrovska politika	<ul style="list-style-type: none"> • Adekvatnija kadrovska politika koja podrazumijeva odabir kadrova bez obzira na političku opredjeljenost
Ostali problemi	<ul style="list-style-type: none"> • Organizovanje referendumu o državnopravnom statusu Crne Gore • Kontinuirano snimanje problema građana i razvijanje politika za njihovo rješavanje • Dosljedna i restriktivna primjena propisa iz oblasti socijalne zaštite, povećanje i redovna isplata penzija i socijalnih davanja • Unapriježivanje sistema zdravstvene zaštite • Izgradnja i popravka stambenog fonda • Rješavanje statusa izbjeglih i raseljenih lica, njihov organizovan povratak, pod uslovom da im se omoguđe normalni uslovi života, posebno bezbjednost • Veća uključenost NVO sektora • Rješavanje problema zagađenosti prirodne sredine

Za rješavanje ovih problema, po mišljenju građana, odgovorni su: Vlada i resorna ministarstva, nevladine organizacije, strani donatori, lokalna samouprava, strani investitori, privatni sektor, Svjetska Banka, ostale državne institucije (Zavod za zapošljavanje, Fond za razvoj itd), Parlament, mediji, strani i domaći eksperti, građani, bankarski sistem, MMF, Međunarodna zajednica, sindikati, ostali (Evropska Banka, pravosudni sistem, Akademija nauka, političke partije).

Priloženi grafik pokazuje stavove građana po pitanju izvora rješavanja siromaštva:

G.2. Izvori rješavanja siromaštva

D. Uzroci siromaštva u sjevernoj, centralnoj i južnoj regiji

U ovom dijelu izvještaja obrađeni su rezultati istraživanja po regijama¹²:

- Južna regija: Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Ulcinj
- Centralna regija: Nikšić, Danilovgrad, Podgorica, Cetinje
- Sjeverna regija: Andrijevica, Bijelo Polje, Berane, Mojkovac, Kolašin, Plužine,

U južnoj regiji¹³ uzroci siromaštva identifikovani od strane građana su sledeći:

RB	UZROCI SIROMAŠTVA U JUŽNOJ REGIJI
1	Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura
2	Neadekvatna ekonomska politika (visoki porezi, visoke cijene i inflacija, neplanska ulaganja, neadekvatna kreditna politika, nedovoljno stimulisano preduzetništvo, nesigurnost za investicije, neadekvatna tranzicija)
3	Nezaposlenost
4	Korupcija
5	Kolaps privrede
6	Neadekvatno korišćenje postojećih resursa
7	Neadekvatna kadrovska politika (dominacija politike nad ekonomskim slobodama izbor kadrova po političkoj osnovi)
8	Siva ekonomija i drugi oblici kriminala
9	Neadekvatan obrazovni sistem
10	Centralizovanost

Ostali uzroci su rangirani:

- Niski lični dohoci
- Neriješeno državno pitanje, uticaj ratova u okruženju i politizacija
- Nedovoljno učestvovanje građana u odlučivanju i nerazvijena građanska svijest
- Neadekvatno sprovođenje zakonske regulative
- Neadekvatna zdravstvena zaštita
- Migracija stanovništva
- Neadekvatan tretman nevladinog sektora
- Nepoštovanje jednakosti polova
- Slaba prekogranična saradnja

Tabela 3: Uzroci siromaštva u južnoj regiji

¹² U obzir su uzeti samo podaci sa sastanaka sa generalnom populacijom, dok su informacije dobijene od mladih, nezaposlenih, Roma, izbjeglica i seoskog stanovništva date u nastavku izvještaja. U ovom dijelu nisu navedena rješenja, jer su ista eksplicirana na nivou Crne Gore.

¹³ Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Ulcinj

D. Uzroci siromaštva u sjevernoj, centralnoj i južnoj regiji

Uzroci siromaštva u centralnom ⁽¹⁴⁾ dijelu Crne Gore su dati u priloženoj tabeli:

RB	UZROCI SIROMAŠTVA U CENTRALNOJ REGIJI
1	Neadekvatna ekonomska politika (visoke poreske stope, neplanska proizvodnja, zatvorenost tržišta, neadekvatna privatizacija i tranzicija)
2	Korupcija i nepotizam
3	Neadekvatna zakonska regulativa i njeno sprovođenje
4	Nepostojanje perspektive za mlade
5	Kolaps privrede
6	Nedovoljno ulaganje u obrazovanje, nedovoljno razvijena građanska svijest i odgovornost
7	Neadekvatan obrazovni sistem
8	Siva ekonomija i kriminal
9	Nezaposlenost
10	Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura

Tabela 4: Uzroci siromaštva u centralnoj regiji

Ostali uzroci su rangirani:

- Niski i neredovni lični dohoci
- Neadekvatno korišćenje postojećih resursa
- Neažurnost državnih struktura
- Neadekvatna socijalna politika
- Marginalizovanost društvenih grupa (hendikepirani, Romi, izbjeglice)
- Neplansko razvijanje gradova
- Naslijeđeni problemi i posljedice rata u okruženju
- Priliv izbjeglica i raseljenih lica

D. Uzroci siromaštva u sjevernoj, centralnoj i južnoj regiji

Uzroci siromaštva u sjevernom (15) dijelu Crne Gore su dati u priloženoj tabeli:

RB	UZROCI SIROMAŠTVA U SJEVERNOJ REGIJI
1	Neadekvatna ekonomska politika (neadekvatna kreditna politika, zatvorenost tržišta, nedovoljno razvijeno preduzetništvo, neadekvatna privatizacija i tranzicija, neplanska proizvodnja i ulaganja, visoke cijene i postojanje inflacije, visoki porezi, loš marketing i nedostatak inovacija)
2	Neadekvatno korišćenje postojećih resursa
3	Nedovoljno razvijena fizička infrastruktura
4	Nezaposlenost
5	Postojanje sive ekonomije i drugih oblika kriminala
6	Nepostojanje organizovanog otkupa poljoprivrednih proizvoda
7	Uticaj ratova u okruženju, nestabilna politička situacija, neriješeno državno pitanje
8	Korupcija i nepotizam
9	Krah privrede
10	Neadekvatan obrazovni sistem

Tabela 5: Uzroci siromaštva u sjevernoj regiji

Pored deset ključnih uzroka, građani su rangirali i sledeće:

- Centralizacija i neravnomjeran regionalni razvoj
- Neadekvatna kadrovska politika
- Nedovoljno razvijena građanska svijest, nemotivisanost
- Migracija stanovništva
- Zapostavljenost sela
- Niski i neredovni lični dohoci
- Neadekvatna zakonska regulativa
- Neadekvatna stambena politika
- Ćesti i skupi izbori

E. Ključni uzorci siromaštva po općinama

Ponderisanje problema kako na nivou Crne Gore, tako i na regionalnom, rezultiralo je izvjesnim uopćtavanjem. U cilju boljeg sagledavanja uzroka siromaštva na lokalnom nivou u tabeli se nalaze po tri ključna na problema na općtinskom nivou:

OPĆTINA	UZROCI SIROMAŠTVA
Andrijevica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepostojanje plana za izlazak iz krize 2. Zastarela tehnologija i nedovoljno ulaganje u privredu 3. Neuspješna privatizacija
Bar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Loša općta bezbjednost građana 2. Niski lični dohoci i -esta poskupljanja 3. Visok procenat nezaposlenosti i loša ekonomska situacija
Berane	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neadekvatan obrazovni sistem i migracija stručnih kadrova 2. Gašenje industrije i zatvaranje radnih mjesta. 3. Nedostatak radne discipline i motivacije.
Bijelo Polje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno vrednovanje rada i obezvređivanje valute 2. Kolaps privrede i deformacije sistema 3. Nezaposlenost
Budva	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijena infrastruktura (vodovodna i Kanalizaciona) 2. Nedovoljna ulaganja u turizam i nedovoljno razvijena Saobraćajna infrastruktura 3. Visoki porezi
Cetinje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepostojanje perspektive za mlade 2. Neadekvatan i nepristupačan obrazovni sistem 3. Kolaps privrede
Danilovgrad	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neplanska proizvodnja na nivou republike 2. Neregulisano tržište i nemogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda 3. Nemotivisanost mladih za rad
Herceg Novi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijena infrastruktura (vodovodna) 2. Nedovoljna iskorisćenost turističkih kapaciteta 3. Korupcija
Kolašin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neadekvatna kadrovska politika (dominacija politike nad ekonomskim slobodama izbor kadrova po političkoj osnovi) 2. Neadekvatna organizacija društva i ogromne socijalne razlike 3. Nepostojanje proizvodnih programa
Kotor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijena infrastruktura (vodovodna) 2. Nedovoljno razvijena infrastruktura (kanalizaciona) 3. Visoka nezaposlenost i zatvaranje radnih mjesta
Mojkovac	<ol style="list-style-type: none"> 1. Korupcija 2. Kolaps privrede 3. Zapostavljenost sela i nedovoljno razvijena seoska infrastruktura
Niški	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepravilna identifikacija potreba stanovništva 2. Zatvaranje preduzeća i slabo poslovanje postojećih 3. Korupcija
Plav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepostojanje privredno-pravnog ambijenta i nesrećni pravno-imbivinski odnosi 2. Sužavanje tržišta i nepostojanje prerađivačke industrije 3. Kolaps privrede i nedovoljno razvijeno preduzetništvo
Pljevlja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Posljedice rata u okruženju 2. Nestabilna politička situacija i neriješen društveno-pravni status 3. Propadanje društvenih preduzeća, bespravno bogašenje pojedinaca kao rezultat neadekvatne zakonske regulative i nepoštovanja zakona

E. Ključni uzroci siromaštva po općinama

OPĆINA	UZROCI SIROMAŠTVA
Plužine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno iskorišteni postojeći resursi za razvoj: poljoprivrede, turizma i šumarstva 2. Centralizacija: odlivanje dohotka stvorenog na području općine i ne uplajivanje sredstava općinskom budžetu 3. Nedovoljno razvijena infrastruktura i nekultivisane obradive površine
Podgorica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Korupcija i nepotizam 2. Nemogućnost zapošljavanja i visok stepen nezaposlenosti 3. Loša ekonomska situacija i visoka prisutnost sive ekonomije
Rožaje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepostojanje proizvodnih projekata. 2. Nezaposlenost 3. Nedovoljno razvijena infrastruktura i nizak tehnološki nivo
Žabljak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijena infrastruktura 2. Centralizacija i neravnomjeran razvoj područja u Crnoj Gori i nemogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda 3. Nenamjensko korišćenje prirodnih resursa i kreditnih sredstava
Tivat	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno razvijena infrastruktura (vodovodna) 2. Nedovoljna iskorištenost turističkih kapaciteta 3. Nezaposlenost
Ulcinj	<ol style="list-style-type: none"> 1. Loša kadrovska politika: prevlast politike nad ekonomijom 2. Centralizacija i zapostavljenost grada od strane državnih organa 3. Uticaj rata u okruženju
Žabljak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljno iskorišteni prirodni resursi 2. Nedovoljno razvijena infrastruktura (saobraćajna, elektro i PTT) 3. Uništensto-ni fond

Tabela 6: Ključni uzroci siromaštva na općinskom nivou

F. Seosko stanovništvo: Uzroci siromaštva, moguća rješenja i izvori rješenja /odgovorne institucije

Seosko stanovništvo rangiralo je uzroke siromaštva:

RB	SEOSKO STANOVNIŠTVO: UZROCI SIROMAŠTVA
1	Neplansko usmjeravanje budžetskih sredstava i zapostavljenost
2	Nemogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda
3	Neadekvatna fizička infrastruktura
4	Niski lični dohoci i njihova neredovna isplata
5	Neadekvatna kreditna politika
6	Nezaposlenost
7	Bespravno otuživanje društvene imovine
8	Migracija stanovništva iz seoskih područja
9	Neadekvatan obrazovni sistem
10	Politizacija

Tabela 7: Seosko stanovništvo: uzroci siromaštva

Seosko stanovništvo je, pored deset ključnih, identifikovalo i sledeće probleme:

- Korupcija,
- Uništenost ni fond,
- Neadekvatna privatizacija i tranzicija,
- Prevelika administracija i
- Visoki izdaci za zdravstvenu zaštitu.

Seosko stanovništvo smatra da se problemi mogu riješiti angažovanjem: resornih ministarstava Vlade Crne Gore (Ministarstvo Poljoprivrede, Energetike i šumarstva, Ministarstvo Unutrašnjih Poslova, Ministarstvo Obrazovanja) i lokalnih vlasti, privatnih preduzetnika, domaćih i stranih eksperata, inspeksijskih službi, pravosudnih organa, banaka, zajednica za zapošljavanje i samih seljaka.

SEOSKO STANOVNIŠTVO: PRIJEDLOZI RJEŠENJA

Izgradnja i revitalizacija infrastrukturnih objekata
Razvoj kreditne politike: <ul style="list-style-type: none"> • povoljni krediti individualnim poljoprivrednim proizvođačima • krediti za samozapošljavanje • participacija predstavnika seoskog stanovništva u odlučivanju o dodjeli • kredita
Kontrolisanje eksploatacije prirodnih bogastava i unaprijeđenje rada inspeksijskih organa
Efikasniji rad državnih službi (brže rješavanje zahtjeva za samozapošljavanje)
Nepriistrasna analiza rada državnih organa, identifikacija odgovornih za stanje u privredi
Reforma školskog sistema i obrazovanje kadrova za potrebe sela
Povećanje ličnih dohodaka i socijalnih davanja i njihova redovna isplata
Donošenje novih i unapređivanje starih zakona i osiguravanje njihove implementacije

Tabela 8: Seosko stanovništvo: prijedlozi rješenja

G. Nezaposleni, mladi, romska i izbjegli-ka populacija: Uzroci siromaštva, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije

Tabela 9: Nezaposleni: uzroci siromaštva

U cilju jasnijeg sagledavanja uzroka siromaštva među nezaposlenima, mladima, Romima i izbjeglicama, tim nevladinih organizacija je održao po jedan sastanak sa svakom od ovih kategorija. Ključni uzroci siromaštva među populacijom nezaposlenih su:

RB	NEZAPOSLENI: UZROCI SIROMAŠTVA
1	Korupcija i nepotizam
2	Loša privredna situacija, siva ekonomija i visok stepen nezaposlenosti
3	Nepoštovanje zakona
4	Loša kadrovska politika i značajan odliv mladih kadrova iz zemlje
5	Nepostojanje političke volje za promjenama
6	Postojanje monopola u svim oblastima
7	Postojanje sive ekonomije i drugih oblika kriminala
8	Zastareo sistem obrazovanja
9	Nepostojanje građanske odgovornosti
10	Visoke poreske stope

Rješavanje problema može se postići:

- unapređivanjem zakona i njihovim poštovanjem,
- adekvatnom kreditnom politikom,
- otvaranjem novih radnih mjesta,
- dodatnom edukacijom i
- političko-kadrovskim promjenama na svim nivoima.

Nezaposleni smatraju da su za rješavanje problema odgovorni državni organi i Vlada Crne Gore, nevladin sektor, mediji, političke partije i građani.

Uzroci siromaštva po prioritetima i njihova moguća rješenja identifikovana od strane mladih su:

RB	MLADI UZROCI SIROMAŠTVA
1	Nemogućnost zapošljavanja
2	Nedovoljna uključenost mladih u odlučivanje na lokalnom nivou
3	Nezaposlenost
4	Korupcija
5	Nepostojanje alternativnih programa za mlade
6	Nedovoljno izražena građanska odgovornost
7	Loša obrazovna ponuda i neadekvatni obrazovni programi/
8	Nepoštovanje zakona
9	Neadekvatna valorizacija kulturno-istorijskih kapaciteta
10	Ekološki problemi

Rješenja pomenutih problema su u:

- obezbjeđivanju novih radnih mjesta,
- omogućavanju učesništva mladih i omladinskih organizacija u donošenju odluka,
- izmjeni obrazovnih programa i otvaranju novih obrazovnih smjerova,
- stimulisanju neformalne edukacije,
- izmjeni postojećih zakonskih regulativa i osiguravanju njene implementacije.

Mladi smatraju da su za rješavanje problema odgovorni: Vlada Crne Gore i državni organi, međunarodne i crnogorske donatorske institucije, privatni sektor, nevladine organizacije, ali i sami građani.

Tabela 10: Mladi: uzroci siromaštva

G. Nezaposleni, mladi, romska i izbjegli-ka populacija: Uzroci siromaštva, moguća rješenja i izvori rješenja / odgovorne institucije

Na sastanku sa predstavnicima romske populacije sa Cetinja, učesnici su identifikovali sledeće uzroke siromaštva :

RB	ROMSKA POPULACIJA: UZROCI SIROMAŠTVA
1	Lose vodosnadbijevanja naselja
2	Neadekvatna lokacija naselja (u blizini deponija)
3	Izolovanost naselja
4	Loši higijenski uslovi i nepostojanje adekvatne komunalne infrastrukture u naseljima
5	Mala mogućnost zapošljavanja i loša ekonomska situacija
6	Nemogućnost obrazovanja
7	Neredovno isplaćivanje zarada zaposlenima
8	Marginalizovanost romske populacije
9	Loš odnos državnih organa
10	Nedovoljno izražena građanska odgovornost

Tabela 11: Romska populacija: uzroci siromaštva

Rješenje problema Romi vide u

- većoj angažovanosti državnih institucija,
- izmještanju njihovih naselja u unutrašnjost grada i socijalizaciji,
- izgradnji komunalne infrastrukture,
- podsticanju edukacije,
- otvaranju novih radnih mjesta i
- razvoju kreditne politike.

Za rješavanje problema odgovorni su: Vlada Crne Gore i državni organi, domaći i strani donatori, međunarodne institucije, NVO-sektor i sami građani.

Sastanak održan sa fokus grupom koji su činili predstavnici izbjegli-ke populacije iz Podgorice rezultirao je sledećom listom uzroka siromaštva:

RB	IZBJEGLI-KA POPULACIJA: UZROCI SIROMAŠTVA
1	Nemogućnost zapošljavanja
2	Komplikovano ostvarivanje osnovnih prava (socijalno i zdravstveno osiguranje)
3	Nepoštovanje zakona
4	Korupcija i nepotizam
5	Nedovoljno kvalitetan odnos države prema izbjeglim licima
6	Loši uslovi za život jednog dijela izbjegli-ke populacije
7	Kriminal
8	Loša privredna situacija
9	Predrasude domicilnog stanovništva u odnosu na izbeglice
10	Nedovoljno razvijena građanska odgovornost

Tabela 12: Izbjegli-ka populacija: uzroci siromaštva

Predstavnici izbjegli-ke populacije smatraju da rješenja problema treba tražiti u:

- razvoju kreditne politike i stimulanju preduzetništva,
- otvaranju novih radnih mjesta,
- dosljednom poštovanju postojeće zakonske regulative,
- edukaciji i povećavanju mogućnosti za učesnike građana u odlučivanju,
- direktnoj finansijskoj pomoći od strane države i međunarodnih donatora.

Izbeglice smatraju da su za rješavanje problema odgovorni državni organi, političke partije, nevladine organizacije, mediji, međunarodni donatori, ali i sami građani.

Dodatak 1: Brošura

Catholic Relief Services - CRS

Dalmatinska 188, 81000 Podgorica
081 256 326; 081 256 611
crsrpb@cg.yu

Koordinirajuće NVO

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

P. Praterska 101, 81000 Podgorica
081 611 644; 081 611 641; 069 446 094
mans@cg.yu www.mans.cg.yu

Centar za razvoj nevladinih organizacija - CRNVO

Novska Miloša 38, 81000 Podgorica
081 231 515; 081 230 131;
crnvo@cg.yu www.crnvo.cg.yu
CRNVO Bar - tel: 085 316 560; crnvobar@cg.yu; Mila Boskovicica 19
CRNVO Bijelo Polje - tel: 084 32 273; crnvobp@cg.yu; Trašna Lameša 16

Regionalni NVO partneri

Klub nevladinih organizacija Građanska kuća - Cetinje

Njegoševa 52, 81400 Cetinje
067 620 087; 066 33034; 086 31644 (fax)
gradjanska@cg.yu

Humanitarac - Nikšić

Rubova 138, 83000 Nikšić
083 255 056; 083 255 038 (fax)
boto-nik@cg.yu

Modus Aquirendi - Bijelo Polje

Kneza Miroslava 9, 84000 Bijelo Polje
084 22 393; 067 561 052
goranvukicevic@yahoo.com; uros_bp@yahoo.com

strategija@cg.yu; www.strategija.cg.yu

Strategija

za Smanjenje Siromaštva
Republika Crna Gora

Strategija za svaki dom!

UNDP, CRS

MANS, CRNVO, Građanska kuća,
Humanitarac, Modus Aquirendi

Projekat podržan od UN Programa za razvoj

Strategija za Smanjenje Siromaštva

Šta je... Strategija?

U septembru 1999. Svjetska Banka i Međunarodni Monetarni Fond su objelodanili Strategiju za smanjenje siromaštva (SSS) kao novi pristup kreditiranju zemalja u razvoju. Vlada Republike Crne Gore, kao i mnoge druge zemlje je ove godine započela proces izrade dokumenta SSS koji treba da artikulise viziju nacionalnog razvoja zemlje, usredsređujući se, prije svega, na smanjenje siromaštva. SSS treba da postavi dostižne ciljeve kojima bi se smanjilo siromaštvo, integrirali društveni, makro-ekonomski i strukturni elementi i identifikovala sredstva za mjerenje napredovanja ka postavljenim ciljevima.

Ko... piše Strategiju?

Okvir SSS utvrđuje da će vlade zemalja koje traže kredite izraditi strategiju uz stvarno učešće i konsultaciju sopstvenih građana, a da će uloga Svjetske Banke i MMF-a biti poverljivo savjetodavna. Znači, Vlada Republike Crne Gore je odgovorna za izradu dokumenta, ali MI, GRABANI, imamo pravo i mogućnost da učestvujemo u njegovom dizajniranju.

www.strategija.cg.yu

Strategija za Smanjenje Siromaštva

Strategija za Smanjenje Siromaštva

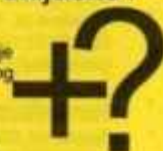
Zašto... treba da se uključite?

Zato što reforme treba da poteknu od samih građana!
Zato što je to vaše pravo i obaveza!
Zato što vi najbolje znate sa kakvim se problemima suočavate!
Zato što reforme sprovode građani, a ne političari!
Zato što su krediti koje će dobiti Crna Gora - valiti!
Zato što će Strategija uticati na vaš život i život vaše djece!
Zato što će Strategija uticati na vaše plate, penzije, obrazovanje i životnu sredinu!
Zato što znamo, možemo i hoćemo da obezbijedimo bolji život!

Kako... možete da se uključite?

Cjelovit razvoj jedne države i društva i smanjenje siromaštva zahtijevaju istinsku transformaciju tog društva i to iznutra. Taj proces treba da uključi građane, društveni i privatni sektor. U cilju prikupljanja mišljenja i stavova građana, nevladine organizacije će organizovati skupove širom Crne Gore. Tom prilikom, sami građani će identifikovati uzroke i moguće načine za smanjenje siromaštva u Crnoj Gori. Stavovi građana će zašim biti dostavljeni relevantnim državnim organima radi usklađivanja dokumenata Strategije za Smanjenje Siromaštva.

www.strategija.cg.yu

Strategija za Smanjenje Siromastva - Republika Crna Gora

Projekat uključivanja civilnog društva u izradu Strategije za Smanjenje Siromastva

Januar, 1/ 2003

Šta je Strategija za Smanjenje Siromastva?

Strategija za smanjenje siromastva (SSS) je 1999. godine prezentovana kao novi pristup kreditiranju zemalja u razvoju od strane Svjetske Banke i Međunarodnog Monetarnog Fonda (MMF). Promjena pristupa je posljedica neadekvatnog korišćenja dobijenih kredita od strane zemalja u razvoju, što je rezultiralo povećanjem siromastva.

SSS podrazumijeva razvojni dokument koji artikuliše viziju nacionalnog razvoja zemlje, usredsređujući se, prije svega, na smanjenje siromastva. Ona treba da postavi dostižne ciljeve kojima bi se smanjilo siromastvo, integrisali društveni, makro-ekonomski i strukturni elementi i identifikovala sredstva za mjerenje napredovanja ka postavljenim ciljevima.

SSS je u procesu razvoja u više od 70 zemalja uključujući, Srbiju i Crnu Goru, BiH i Makedoniju.

Obzirom da cjelovit razvoj jedne države i društva, kao i samo smanjenje siromastva zahtijevaju istinsku transformaciju tog društva i to iznutra, okvir SSS utvrđuje da će vlade zemalja koje traže kredite izraditi razvojnu strategiju uz aktivno učešće i konsultaciju sopstvenih građana, a da će uloga Svjetske Banke i MMF-a biti prvenstveno savjetodavna. Znači, Vlada Republike Crne Gore će izraditi dokument SSS, ali

MI, GRAĐANI, imamo pravo i mogućnost da učestvujemo u njegovom stvaranju.

Dosadašnja iskustva u kreiranju i implementiranju strategije pokazuju da u nekim zemljama SSS još uvijek ne pokriva one aspekte siromastva koji nisu ekonomski kao što je jednakost polova, ljudska prava, decentralizovano donošenje odluka itd. pa u procesu izrade strategije tim pitanjima treba pokloniti posebnu pažnju.

Iz tog razloga, ovaj proces treba da bude otvoren za sve zainteresovane grupe; predstavnike ljudi najviše pogođenih siromastvom, manjina, lica sa posebnim potrebama, ženskih grupa, nevladinih organizacija, privatnog sektora, sindikata, donatora, itd. Poseban napor se mora učiniti u cilju uključivanja onih društvenih grupa koje su tradicionalno marginalizovane.

SSS treba da postavi makro-ekonomske i fiskalne prioritete, kao i politike koje će doprinijeti poboljšanju upravljanja postojećim resursima i smanjenju siromastva. Ona treba da uspostavi jasnu vezu između strateških ciljeva, željenih rezultata i predloženih akcija.

Ovakav pristup omogućava da se dugoročno adresira problem nedovoljne koordinisanosti međunarodne pomoći, fragmentiranosti državnih politika, nekonzistentnosti programa državnih i javnih institucija i procedura. Proces podrazumijeva i uspostavljenje jasnih,

preciznih i transparentnih kriterijuma za kontrolu sprovođenja planiranih aktivnosti, kao i izgradnju kapaciteta unutar državnih službi za upravljanje procesima učešća građana i saradnju sa organizacijama civilnog društva. U toku procesa, neophodno je objedinjavanje već postojećih podataka i prikupljanje novih što će omogućiti stvaranje validnih baza podataka kao osnovu za kontrolu postignutih rezultata.

Kao posljedica lobiranja Svjetske Banke i MMF-a, vodeći međunarodni donatori su se saglasili da svoje programe usklade sa SSS u cilju sveobuhvatnog, participativnog i održivog razvoja jedne zemlje.

SSS u Crnoj Gori

Vlada Crne Gore je kreirala nacrt Strategije za Smanjenje Siromastva, a sada pristupa izradi cjelovitog dokumenta.

Prioritiziranje aktivnosti u svjetlu vremenskih i budžetskih ograničenja, kao i upravljanje participativnim procesom je i tehnički i politički izazov, pa taj proces mora uključiti građane, i sve segmente društva. U cilju prikupljanja mišljenja i stavova građana o siromastvu, mogućnostima, načinima i potencijalima za smanjenje siromastva, tim nevladinih organizacija će raditi na aktivnom učešću građana kao predstavnika civilnog društva kroz organizovanje skupova širom Crne Gore.

Strategija za svaki dom!

SSS Newsletter #1 - copyright by mans 2003

Tim čine koordinacione i regionalne nevladine organizacije. MANS (Mreža za Afirmaciju Nevladinog Sektora) i CRNVO (Centar za Razvoj Nevladinih Organizacija), će koordinisati proces učešća građana; vršiti razmjenu informacija; sakupljanje i distribuciju podataka na lokalnom i republičkom nivou kao i sprovesti kampanju za podizanje svijesti i interesovanja građana za problem siromaštva i njegove pojavne oblike u Crnoj Gori.

Regionalne NVO, članice tima su: Modus Aquirendi, Humanitarac i Klub nevladinih organizacija Građanska Kuća. One će raditi na formiranju grupa građana koje će svojom strukturom predstavljati zajednice iz kojih potiču. Pored toga ove NVO će organizovati sastanke sa pomenutim grupama građana u cilju prikupljanja njihovih mišljenja i stavova na temu siromaštva.

Glavni cilj Tim je da prioritetni problemi identifikovani od strane samih građana, kao i načini njihovog rješavanja budu uključeni u finalni dokument koji izrađuje Vlada Crne Gore. Ova dužnost je okviru Vlade delegirana Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Prikupljanje mišljenja i prioriteta na temu smanjenja siromaštva će biti obavljeno korišćenjem participativnih metodologija koje su se pokazale kao jedne od najuspješnijih u oblasti stimulisanja aktivnog uključivanja građana u demokratske procese. Pored toga, ona omogućava i identifikovanje ključnih problema sa kojima se lokalne zajednice suočavaju, interakciju zajednice i okruženja, ukazivanje na odnose problema na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, potencijalna rješenja i konkretne mjere i akcije koje treba preduzeti da bi se problemi riješili ili umanjili.

Imajući u vidu da je u Crnoj Gori izražen problem nedovoljno razvijene participativna politička kultura, zadatak tima nevladinih organizacija je podizanje svijesti i interesovanja javnosti za problematiku siromaštva u Crnoj Gori, radi obezbjeđenja njihove aktivne kontribucije izradi SSS za Crnu Goru. U cilju adekvatnog informisanja građana o značaju SSS, tim je kreirao web site (<http://www.strategija.cg.yu>), brošuru, a izdavače i dvomjesečne novine. Razmjena informacija između svih zainteresovanih grupa biće omogućena i u elektronskoj formi kroz e-listu koja će biti na raspolaganju svim zainteresovanim građanima.

ZAŠTO TREBA DA SE UKLJUČITE?

- Zato što vi najbolje znate svoje probleme!
- Zato što reforme sprovode građani, a ne političari!
- Zato što su krediti koje će dobiti Crna Gora - vaši!
- Zato što će Strategija uticati na vaš život i život vaše djece!
- Zato što će Strategija uticati na vaše plate, penzije, obrazovanje, životnu sredinu...!
- Zato što je to vaše pravo i obaveza!
- Zato što znamo, možemo i hoćemo da obezbijedimo bolji život!

Proces izrade SSS zahtijeva transparentan pristup, pa će tim nevladinih organizacija biti zadužen za redovno informisanje javnosti, kroz već pomenute kanale, a i kroz medije.

Imajući u vidu značaj nevladinih organizacija u izgradnji zdravog, aktivnog i snažnog civilnog društva, tim će organizovati dvomjesečne sastanke sa NVO koje djeluju u oblasti smanjenja siromaštva u Crnoj Gori.

Kontaktirajte nas i aktivno se uključite u proces izrade Strategije za Smanjenje Siromaštva

Catholic Relief Services - CRS

Dalmatinska 188, 81000 Podgorica
081 266 326; 081 266 611
crsprsp@cg.yu

Mreža za Afirmaciju Nevladinog Sektora - MANS

P. Proleterska 10/1, 81000 Podgorica
081 611 644; 081 611 941; 069 446 094
mans@cg.yu www.mans.cg.yu

Centar za razvoj nevladinih organizacija - CRNVO

Novaka Miloša 38, 81000 Podgorica
081 231 515; 081 230 131;
crnvo@cg.yu www.crnvo.cg.yu
CRNVO Bar - tel: 085 318 560;
crnvobar@cg.yu; Mila Boskovic H6
CRNVO Bijelo Polje - tel 084 32 273;
crnvobp@cg.yu; Trsova Lameja H6

Klub nevladinih organizacija Građanska kuća - Cetinje

Njegoševa 52, 81400 Cetinje
067 820 087; 086 33094; 086 31644 (fax)
gradjanska@cg.yu

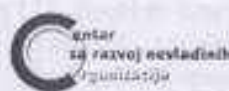
Humanitarac - Nikšić

Rubeža 138, 83000 Nikšić
083 255 056; 083 255 059 (fax)
bozo-nk@cg.yu

Modus Aquirendi - Bijelo Polje

Kneza Miroslava 9, 84000 Bijelo Polje
084 22 393; 067 561 052
goranvukicevic@yahoo.com;
uros_bp@yahoo.com

Projekat je podržan od UN Programa za razvoj

MA

www.strategija.cg.yu

Strategija

za smanjenje siromaštva - Republika Crna Gora

Projekat uklju-ivanja civilnog društva u izradu Strategije za Smanjenje Siromaštva

U sklopu projekta "Uklju-ivanje Civilnog Društva u izradu Strategije za Smanjenje Siromaštva u Crnoj Gori", finansiranog od strane UN Programa za Razvoj, nevladine organizacije: MANS, CRNVO, Humanitarac, Modus Aquirendi i Gra/anska Ku)a su organizovale sastanke sa gra/anima u opštinama Bijelo Polje, Plu)ine, Nik(i), Kola)in, Danilovgrad, Cetinje i Tivat. U toku sastanaka gra/ani su identifikovali uzroke potencijalna rje{enja problema siromaštva.

Klju-ni problemi identifikovani od strane gra/ana su neadekvatna identifikacija potreba stanovništva i nedovoljno uklju-ivanje gra/ana u procese odlu-ivanja na lokalnom i republi-kom nivou, nedovoljno razvijena gra/anska svijest, nepostojanje perspektiva i politika za mlade, kao i migracija stanovništva, posebno visoko obrazovanih kadrova.

Gra/ani isti-u neravnomjeran razvoj, visoku centralizaciju, neplansko usmjeravanje bud)elskih sredstava uz odlivanje prihoda stvorenih na podru-ju opštine, neadekvatno rje{avanje infrastrukturnih problema i neplanski razvoj gradova kao prioritete uzroke siromaštva u opštinama u kojima su, do sada, odr)ani sastanci.

Spora i bolna tranzicija, monopoli na tr)i)tu, nepravedna, neadekvatna i neblagovremena privatizacija, visoka nezaposlenost kao posljedica zatvaranja preduze)a i slabog poslovanja postoje)ih,

neredovno ispla}ivanje ionako niskih li-nih dohodaka i visoki rashode uzrok su sve ve}eg siromaštva stanovnika Crne Gore. Lo}a kreditna, a neadekvatne socijalne i stambene politike koje nisu utemeljene na stvarnim potrebama stanovništva doprinose nepovoljnom polo`aju crnogorskih gra/ana.

Po mi}ljenju gra/ana zna-ajni uzroci siromaštva su korupcija i nepotizam, nedosljedna primjena i nepo}tovanje zakona, nedovoljna transparentnost rada dr)avnih institucija, glomazna administracija, nedosljednost i nesavjesno obavljanje du`nosti dr)avnih organa. Izrazita politizacija kadrova i neadekvatno funkcionisanje sindikata dodatno ote`avaju polo`aj radno sposobnog stanovništva.

Crnogorski obrazovni sistem nije uskla)en sa zahtjevima tr)i)ta, ne postoje adekvatni alternativni obrazovni programi za mlade, a kao poseban problem navodi se i neadekvatan tretman djece sa posebnim potrebama.

Seosko stanovništvo je dodatno optere}eno nemogu}no}u plasmana poljoprivrednih proizvoda, nedovoljnom iskori}eno}u postoje)ih resursa za razvoj poljoprivrede, turizma i {umarstva i nepristupa-no}u obrazovnih institucija.

U Crnoj Gori su izra)eni ekolo}ki problemi, prisutno je nesavjesno i nekontrolisano prisvajanje i devastacija prirodnih bogatstava lo}a valorizacija kulturno-istorijskih spomenika.

Februar 2/2003.

Romska populacija koja `ivi u naselju Zagrablje (opština Cetinje) smatra da lo}e vodosnadbijevanje naselja koje je prvo na listi prioriternih uzroka siromaštva mo`e biti rije}eno ve}om anga`ovano}u lokalnih institucija, izmije}tanjem naselja i razvojem komunalne infrastrukture.

Izolovanost naselja i blizina gradske deponije, lo}i higijenski uslovi i nepostojanje mokrrog -vora u ovom naselju glavni su krivci za siromaštvo njegovih stanovnika.

Nemogu}nost obrazovanja i zapo}ljavanja, neadekvatan tretman od strane dr)avnih organa i nerazvijena gra/anska odgovornost dodatno ote`avaju polo`aj Roma u ovoj opštini i doprinose njihovoj marginalizaciji.

Strategija za svaki dom!

IZVJE[TAJ] o uzrocima siromaštva & Preporuke civilnog društva za Strategiju za Smanjenje Siromaštva u Crnoj Gori

Dodatak 3: Drugi broj lifleta

22

Građani smatraju da je neophodno izvršiti sveobuhvatne reforme državnih organa, uz akcenat na dosljednu primjenu zakona i povećanje transparentnosti rada javnih institucija kroz uključivanje građana u donošenje odluka. Pored toga, smatraju da je potrebno izvršiti hitnu decentralizaciju i depolitizaciju, edukovati kadrove, razviti programe za zapošljavanje, planski usmjeravati kredite i donijeti stimulatívne kreditne politike. Državne institucije moraju uspostaviti sistem objektivnog i pravovremenog informisanja građana i pristupiti izmjeni brojnih zakonskih regulativa koje nisu u skladu sa međunarodnim standardima.

Crnogorski građani misle da raspoloživa finansijska sredstva nisu dovoljna za sprovođenje neophodnih reformi, već je potrebno obezbijediti pomoć i podršku međunarodnih donatora, kako bespovratnu, tako i kreditnu. Smatraju, takođe, da poseban akcenat treba staviti na mobilisanje postojećih finansijskih sredstava iz privatnog sektora.

Nevladine organizacije koje sprovode projekat prikupljanja mišljenja i stavova građana na temu siromaštva u Crnoj Gori je blagovremeno dostavljati informacije timu Vlade Crne Gore koji je zadužen za izradu dokumenta Strategije za smanjenje siromaštva i lobirati za njihovo uključivanje u finalni dokument.

U cilju što adekvatnijeg informisanja građana, na raspolaganju su e-mail strategija@cg.yu i internet prezentacija (<http://www.strategija.cg.yu>) koja sadrži sve podatke o procesu izrade SSS u Crnoj Gori, kao i preporuke vodećih međunarodnih organizacija. Pored toga, otvoreni su telefoni za kontakt sa građanima: 081 230 131, 085 318 560, 084 32 273.

ZAŠTO TREBA DA SE UKLJUČITE?

Aktivno učestvovanje u dizajniranju politika omogućava građanima bolju informisanost o namjerama i pravcima razvoja njihove zemlje ili zajednice i aktivniju kontrolu rada državnih struktura.

Kvalitetno učestvovanje građana doprinosi alokaciji resursa koja više odgovara potrebama i stavovima siromašnih.

Kvalitetnim informisanjem, konsultovanjem i angažovanjem građana Vlade mogu unaprijediti kvalitet, kredibilitet i legitimitet svojih odluka.

UKLJUČITE SE!

- Zato što vi najbolje znate svoje probleme!
- Zato što reforme sprovode građani, a ne političari!
- Zato što su krediti koje će dobiti Crna Gora - važi!
- Zato što je Strategija uticati na važiovi i život važe djece!
- Zato što je Strategija uticati na važe plate, penzije, obrazovanje, životnu sredinu...!
- Zato što je to važe pravo i obaveza!
- Zato što znamo, možemo i hođemo da obezbijedimo bolji život!

Snažan proces participacije dovodi do većeg interesovanja javnosti za sprovođenje tako definisanih politika, povećava transparentnost rada državnih institucija, odgovornost vlasti i povećava povjerenje građana u državne institucije.

Kontaktirajte nas i aktivno se uključite u proces izrade Strategije za smanjenje siromaštva

Catholic Relief Services - CRS
Dalmatinska 188, 81000 Podgorica
081 266 326; 081 266 611

crsprsp@cg.yu
Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Zgrada Ćelebići II/9 Stari Aerodrom
81000 Podgorica

069 446 094; 069 445 105

mans@cg.yu; www.mans.cg.yu

Centar za razvoj nevladinih organizacija - CRNVO

Novaka Miloševića 38, 81000 Podgorica

081 231 515; 081 230 131;

CRNVO Bar - 085 318 560

CRNVO Bijelo Polje - 084 32 273

Klub nevladinih organizacija Građanska kuća - Cetinje

Njegoševa 52, 81400 Cetinje

067 820 087; 086 33094; 086 31644

gradjanska@cg.yu

Humanitarac - Nikšić

Rubežića 138, 83000 Nikšić

083 255 056; 083 255 059 (fax)

bozo-nk@cg.yu

Modus Aquirendi - Bijelo Polje

Kneza Miroslava 9, 84000 Bijelo Polje

084 22 393; 067 561 052

goranvukicevic@yahoo.com

uros_bp@yahoo.com

Projekat je podržan od

www.strategija.cg.yu

Strategija

za smanjenje siromaštva - Republika Crna Gora

Projekat uklju-ivanja civilnog društva u izradu Strategije za Smanjenje Siromaštva

NVO I STRATEGIJA ZA SMANJENJE SIROMAŠTVA

U sklopu projekta »Uklju-ivanje Civilnog Društva u izradu Strategije za Smanjenje Siromaštva u Crnoj Gori«, finansiranog od strane UN Programa za Razvoj, nevladine organizacije: MANS, CRNVO, Humanitarac, Modus Aquirendi i Građanska Kuća su organizovale sastanke sa građanima u opštinama Budva, Kotor, Tivat, Herceg Novi, Ulcinj, Bar, Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Berane, Kolašin, Mojkovac, Plužine, Bijelo Polje, Pljevlja, [avnik, @abljak, :Bijelo Polje, Plužine, Nikšić, Kolašin, Danilovgrad, Cetinje i Tivat. U toku sastanaka građani su identifikovali uzroke siromaštva i rangirali ih po zna-aju.

U cilju osna`ivanja u-e{ja građana u deñinisanju problema siromaštva, kao i njihovog boljeg informisanja, nevladine organizacije su razvile i internet sajt (www.strategija.cg.yu) koja sadr`i sve podatke o procesu izrade SSS u Crnoj Gori, kao i preporuke vodećih mejunarodnih organizacija; otvoreni su telefoni za kontakt sa građanima: 081 230 131, 085 318 560, 084 32 273; napravljen je televizijski spot; distribuirane su brošure u kojima se nalaze informacije o razlozima i zna-aju uklju-ivanja građana u proces izrade SSS i lifesti sa detaljnijim informacijama o procesu izrade i mogu}nostima participacije.

VLADA CRNE GORE I STRATEGIJA ZA SMANJENJE SIROMAŠTVA

U sklopu Vlade formirana je Upravlja-ka jedinica koja je koordinirati procesom izrade Strategije za Smanjenje Siromaštva, kao i {est ekspertskih radnih grupa koje je pisati dokument. U toku je i konstituisanje Savjetodavnih odbora Parlamenta, lokalnih vlasti, mejunarodnih organizacija i donatora, privatnog sektora i civilnog društva.

Zahvaljuju}i kvalitetnoj komunikaciji uspostavljenoj sa Upravlja-kom jedinicom formiranom u okviru Vlade Crne Gore, nevladine organizacije je u-estvovali u radu ekspertskih radnih grupa: procjena siromaštva (Vanja Jalovi}), za{tita `ivotne sredine (Darko Pajovi}), tr`i{i{te rada i nezaposlenost (prof. Milo{Babovi}) i obrazovanje (Bijana Maslovari}), a predstavnici NVO je participirati i u Savjetodavnom odboru civilnog društva.

STAVOVI GRAĐANA O PRIORITETNIM UZROCIMA SIROMAŠTVA U CRNOJ GORI

1. Neadekvatna ekonomska politika (neadekvatna privatizacija i tranzicija, loša kreditna politika, nedovoljno podsticanje preduzetništva, visoke cijene i postojanje inflacije, neplanska ulaganja i proizvodnja, zatvorenost tr`i{ta i prisustvo monopola)
2. Nedovoljno razvijena infrastruktura
3. Nepoštovanje zakona, siva ekonomija i kriminal
4. Nezaposlenost
5. Korupcija i nepotizam
6. Kolaps privrede
7. Nedovoljno i neadekvatno kori{enje postojećih kapaciteta i prirodnih resursa
8. Centralizacija i neravnomjeran regionalni razvoj
9. Neadekvatan i nepristupa-an obrazovni sistem
10. Neadekvatna kadrovska politika (politika iznad ekonomije)

KLJU^NI UZROCI SIROMAŠTVA POJEDINI KATEGORIJA STANOVNIŠTVA:

Nezaposleni: Korupcija i nepotizam
Seosko stanovništvo: Neplansko usmjeravanje bud`etskih sredstava i zapostavljenost sela
Mladi: Nemogu}nost zapo{ljavanja
Izbjegli-ka populacija: Nemogu}nost zapo{ljavanja
Romi: Lose vodopsnadbijevanja naselja

Strategija za svaki dom!

Dodatak 4: Treći broj lifleta

24

*Ključni uzroci siromaštva po regijama:
Južna regija (Bar, Budva, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Ulcinj): Nedovoljno razvijena infrastruktura; Neadekvatna ekonomska politika (visoki porezi, visoke cijene i inflacija, neplanska ulaganja, neadekvatna kreditna politika, nedovoljno stimulisanje preduzetništva, nesigurnost za investicije, neadekvatna tranzicija); Nezaposlenost; Korupcija i Kolaps privrede.*

Centralna regija (Nikšić, Danilovgrad, Podgorica, Cetinje): Neadekvatna ekonomska politika (visoke poreske stope, neplanska proizvodnja, zatvorenost tržišta, neadekvatna privatizacija i tranzicija); Korupcija i nepotizam; Neadekvatna zakonska regulativa i njeno sprovođenje; Nepostojanje perspektive za mlade; Kolaps privrede.

Sjeverna regija (Andrijevica, Bijelo Polje, Berane, Mojkovac, Kolašin, Plužine, Plav, Pljevlja, Rođaje, [avnik, @abljak): Neadekvatna ekonomska politika (neadekvatna kreditna politika, zatvorenost tržišta, nedovoljno razvijeno preduzetništvo, neadekvatna privatizacija i tranzicija, neplanska proizvodnja i ulaganja, visoke cijene i postojanje inflacije, visoki porezi, loš marketing i nedostatak inovacija); Neadekvatno korišćenje postojećih resursa; Nedovoljno razvijena infrastruktura; Nezaposlenost; Postojanje sive ekonomije i drugih oblika kriminala.

www.strategija.cg.yu

ZAŠTO TREBA DA SE UKLJUČITE?

Aktivno učestvujete u dizajniranju politika omogućavaju građanima bolju informisanost o namjerama i pravcima razvoja njihove zemlje i/ili zajednice i aktivniju kontrolu radnih struktura.

Kvalitetno učestvovanje građana doprinosi alokaciji resursa koja više odgovara potrebama i stavovima siromašnih.

Kvalitetnim informisanjem, konsultovanjem i angažovanjem građana Vlade mogu unaprijediti kvalitet, kredibilitet i legitimitet svojih odluka.

UKLJUČITE SE!

- Zato što vi najbolje znate svoje probleme!
- Zato što reforme sprovode građani, a ne političari!
- Zato što su krediti koje želite dobiti Crna Gora - vaši!
- Zato što je Strategija uticati na vaš život i život vaše djece!
- Zato što je Strategija uticati na vaše plate, penzije, obrazovanje, životnu sredinu...!
- Zato što je to vaše pravo i obaveza!
- Zato što znamo, možemo i hoćemo da obezbijedimo bolji život!

Snažan proces participacije dovodi do većeg interesovanja javnosti za sprovođenje tako definisanih politika, povećava transparentnost rada radnih institucija, odgovornost vlasti i povećava povjerenje građana u državne institucije.

Kontaktirajte nas i aktivno se uključite u proces izrade Strategije za smanjenje siromaštva

Catholic Relief Services - CRS
Dalmatinska 188, 81000 Podgorica
081 266 326; 081 266 611
crsprsp@cg.yu
Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS
Zgrada Ćelebići II/9 Stari Aerodrom
81000 Podgorica
081 656 050; 656 060; 069 446 094
mans@cg.yu; www.mans.cg.yu

Centar za razvoj nevladinih organizacija - CRNVO
Novaka Miloševića 38, 81000 Podgorica
081 231 515; 081 230 131;
CRNVO Bar - 085 318 560
CRNVO Bijelo Polje - 084 32 273

Klub nevladinih organizacija Građanska kuća - Cetinje
Njegoševa 52, 81400 Cetinje
067 820 087; 086 33094; 086 31644
gradjanska@cg.yu

Humanitarac - Nikšić
Rubeževa 138, 83000 Nikšić
083 255 056; 083 255 059 (fax)
bozo-nk@cg.yu

Modus Aquirendi - Bijelo Polje
Kneza Miroslava 9, 84000 Bijelo Polje
084 22 393; 067 561 052
goranvukicevic@yahoo.com
uros_bp@yahoo.com

Projekat je podržan od

Strategija

za Smanjenje Siromaštva
Republika Crna Gora

Strategija za svaki dom!

STRATEGIJA je prvi korak na putu smanjenja siromaštva u Crnoj Gori.
STRATEGIJA je preduslov za dobijanje finansijske podrške
Međunarodnog Monetarnog Fonda i Svjetske Banke.

Vlada Crne Gore je uradila privremenu verziju STRATEGIJE.
Otpočeo je rad na formulisanju njene konačne verzije.

Građani imaju pravo i odgovornost da učestvuju u izradi STRATEGIJE.
Nevladine organizacije sprovode razne aktivnosti u cilju prikupljanja mišljenja
i stavova građana o uzrocima i načinima rješavanja problema siromaštva.
Mišljenja i stavovi građana biće prosljeđeni Vladi RCG
za uključivanje u konačni dokument.

Uključite se i Vi !

Pozovite nas !

CENTAR ZA RAZVOJ NEVLADINIH ORGANIZACIJA:

081-230 131, 085-318 560, 084-32 273

(od 10h do 16h)

CRS

MREŽA ZA AFIRMACIJU NEVLADINOG SEKTORA

GRAĐANSKA KUĆA-CETINJE

HUMANITARAC

MODUS AQUIRENDI

CRNVO

United Nations
Development
Programme